

2.3. A tudomány és a kulturális intézmények

Vajon igényelheti-e az állam polgára, hogy állama méltányosan támogassa nemzeti sajátosságainak tudományos vizsgálatát, illetve a kutató, hogy a többségtől eltérő nemzeti sajátosságokkal bíró polgárok életének kutatásához az állam méltányos feltételeket teremtsen? Ha az állam elutasító, akkor polgárai egy részét elzárja a fejlődésükhöz szükséges kutatási eredményektől, míg másokat nem. Azaz a tudomány – mint a modern társadalom egyik elengedhetetlen attribútuma – egyenlőtlen feltételek mellett válik hozzáférhetővé és művelhetővé az állam egyes polgárai és e polgárok egyes csoportjai számára, hiszen Gellner kapcsán a magas kultúra és a nacionalizmus kapcsolata nyilvánvaló. Továbbá a tudomány egyben a múlt vizsgálatának eszköze is, tehát az adott nemzeti csoport adottságainak, örökségének vizsgálatához, értékeléséhez elengedhetetlen. Ennek jelentőségét pedig a primordializmus–modernizmus-vita igazolta.

Ám a nemzetállam nemcsak a kutatások eredményeit hasznosítani kívánók, hanem a kutatók egy része számára sem teremti meg a kutatás egyenlő feltételeit azon az alapon, hogy azok nem felelnek meg az állam nemzeti jellegének és kutatási céljainak. Mások számára viszont megteremti. Az egyenlőtlenséget nyilvánvalóan nem ellensúlyozza a tudományos kutatás pusztán szabadságjogként történő garantálása az állam által, még ha a kérdés szabadságjogként ebben az esetben is feltétele az esélyegyelőség megteremtésének. Az államilag fenntartott, illetve időszakonként finanszírozott intézmények és programok hiánya ugyanis nyilvánvalóan a hátrány halmozódásával jár azokkal szemben, akiket támogat az állam. A többséghez hasonlóan az állam által fenntartott, illetve támogatott tudományos intézmények és kutatási programok igénylése és méltányos fejlesztése egyik fontos eleme azoknak a jogoknak, amelyeket a közösség támaszt, kifejezve az egyének ilyen igényét.

Hasonló a helyzet a művészetek, a közművelődés terén, illetve a kulturális élet más területein. Az állam eltűrheti színházak, könyvtárak és egyéb intézmények alapítását anélkül, hogy tá-

2162 A jogok és az esélyegyenlőség

mogatná, illetve méltányosan támogatná azokat. Eldöntheti például, hogy mely nyelvre szinkronizált, illetve mely nyelven feliratozott filmeket támogat, avagy nem támogat nyilvánvaló egyenlőtlenséget teremtve.